

DATUM
2010-02-10
ERT DATUM
2010-01-18

DIARIENR
2010/8-4
ER BETECKNING
U2010/222/UH

Regeringskansliet
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Promemoria med förslag till ökad organisatorisk frihet för statliga universitet och högskolor, m.m.

Statskontoret anser att förslagen och bedömningarna i promemorian är bristfälligt motiverade och saknar tillfredsställande konsekvensbeskrivningar. Det gäller särskilt förslagen om att ge universitet och högskolor ökad frihet att utforma den interna organisationen (avsnitt 2.1.2) och bedömningen att detaljregleringen av utbildningen bör minska (avsnitt 3.1). Statskontoret anser därför att promemorian, särskilt vad gäller de nämnda förslagen och bedömningarna, inte utgör ett fullgott beslutsunderlag.

Övergripande synpunkter

I promemorian motiveras förslagen till avreglering i huvudsak med att verksamheten vid universitet och högskolor – totalt sett – är alltför detaljreglerad. Enligt Statskontoret mening borde dock de enskilda förslagen till avreglering ha motiverats och presenterats mer utförligt.

Statskontoret saknar även en närmare redogörelse för nuvarande regelverk och vilka överväganden och motiv som ligger till grund för dess utformning. En sådan redogörelse skulle öka förståelsen för förslagen i promemorian och underlätta bedömningen av om de är väl avvägda.

Utgångspunkten i promemorian är att regler för högskoleverksamheten bör syfta till att t.ex. garantera frihet i forskning och utbildning, ange grundläggande mål och centrala begrepp för verksamheten, värna rättsäkerheten för studenter, och garantera öppenhet och insyn i offentligt finansierad verksamhet. Statskontoret saknar en tydligare redogörelse för hur promemorians förslag och bedömningar förhåller sig till dessa målsättningar.

Förslag om ökad frihet att utforma den interna organisationen

Förslaget innebär att bestämmelserna i högskolelagen om fakultetsnämnder och särskilda organ tas bort. Förslaget innebär att universitet och högskolor kan välja att ta bort organen. I Autonomiutredningens betänkande (SOU 2008:104) redovisas olika synpunkter på dessa organ. Vissa uppfattar dem som ineffektiva och starkt konserverande maktfaktorer medan andra ser dem som en förutsättning för akademisk frihet. Autonomiutredningen menade att det kollegiala beslutsfattandet har gammal hävd inom akademien och är vikti-

ga för främst utbildningens och forskningens kvalitet. I betänkandet föreslog därför utredningen att de autonoma lärosätena skulle vara skyldiga att ha minst ett kollegialt beslutsorgan. Förslaget i promemorian går därmed längre än vad Autonomiutredningen föreslog.

Statskontoret saknar en diskussion om varför fakultetsnämnder och särskilda organ finns och om för- och nackdelar med dem. En aspekt som behöver analyseras närmare är vilken betydelse dessa organ har för att värna den akademiska friheten. Det förhållande att fakultetsnämnderna och de särskilda organen är valda direkt av lärare och forskare vid universiteten gör att de har en oberoende ställning i förhållande till universitetens och högskolornas ledning. Därmed har de indirekt även en oberoende ställning i förhållande till statsmakterna. Fakultetsnämndernas oberoende ställning kan uppfattas som ett värn av den akademiska friheten. Promemorians förslag om att införa ett krav på att beslut ska fattas av personer med viss akademisk kompetens ger enligt Statskontorets mening knappast upphov till samma grad av oberoende beslutsfattande som det som bestämmelserna om fakultetsnämnder och särskilda organ ger. Förslaget riskerar därför att urgröpa den frihet i forskning och utbildning som enligt promemorian är en av utgångspunkterna för förslagen i promemorian.

I promemorian redovisas inte heller vilka andra tänkbara konsekvenser det får att kraven på fakultetsnämnder och särskilda organ försvinner ur lagstiftningen. Det konstateras bara att förslaget fordrar konsekvensändringar i en rad författningar, men vilka dessa ändringar är redovisas dock inte.

Bedömningen att detaljregleringen av utbildningen bör minska

När det gäller bedömningen att detaljregleringen av utbildningen bör minska (avsnitt 3.1) saknas det en redovisning av vilka bestämmelser i högskoleförordningen som mer exakt skall tas bort eller skrivas om. Det är särskilt oklart när det gäller bestämmelserna som avser utbildning på forskarnivå.

Generaldirektör Yvonne Gustafsson har beslutat i detta ärende. Forsknings- och utredningschef Laura Hartman och utredare Johan Lantto, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Yvonne Gustafsson

Johan Lantto